

σύζυγος, ἀλλὰ καὶ πληγὴν ἀνίατον εἰς ὅ,τι ἡ μήτηρ ἔχει προσφιλέστατον, τὰ τέκνα, ἀπολέσασα θυγατέρα καὶ υἱόν, τὴν καλὴν τῆς μητρὸς τέχνην ἀσπασθέντα.

Ἐπὶ τῆς παραλλοῦ ἄκρας τῶν ἡρώϊκων Σπετσῶν ὥσει ἐπὶ βράχου ὑψοῦται μονήρης οἰκίσκος, ἔνθεν μὲν τὴν ἄξενον θάλασσαν βλέπων, ἔνθεν δὲ ὅ,τι μᾶλλον ὑπάρχει πένθιμον καὶ θλιβερόν, τὸ κοιμητήριον. Ἐν τῷ ἐρημητηρίῳ ἐκεῖνῳ εἶχεν ἀποχωρήσει ἀπὸ πολλοῦ, ὡς ἐν μονῇ, γυνὴ νέα ἐτι τὴν ἡλικίαν, ζῶσα πλέον ἐν αὐτῇ. Ἐν τῇ ἀναγνώσει καὶ ἰδίᾳ τῆς *Θείας Κωμωδίας*, ἐζήτει τὴν λήθην τοῦ πόνου, ὃν ἀπαύστως διέτρεφε, περιποιουμένη καθ' ἐκάστην τὰ ἄνθη, ἅπερ περὶ δύο τάφων προσφιλῶν μετὰ στεργῆς ἐφύτευεν. Ἦτο ἡ καλλιτέχνις, ἡ ἀγωνιώδως ἐρωτῶσα ἡ μᾶλλον ἀπελπιστικῶς ἐπαναλαμβάνουσα μετὰ τοῦ ποιητοῦ τῶν *Μνημάτων* Φωσκόλου :

Σ'τὴν σκιὰν τῶν κυπαρίσσων καὶ μέσα 'τὰ μνημεῖα,
Ποῦ δὲν διαμένουν ἄμοιρα παρηγορίας δακρύων,
Τάχα εἶν' λιγώτερος βαρὺς ὁ ὕπνος τοῦ θανάτου ;

Καὶ δικαίως ἐμερίμνα· οἱ δύο ἐκεῖνοι τάφοι ἐνέκλειον δι' αὐτὴν πᾶν ὅ,τι ἡγάπησεν ἐν τῷ κόσμῳ, τὴν τέχνην καὶ τὰ τέκνα, ἅτινα ἡλπίζειν 'ἀναδείξει καλλιτέχνας ὡς αὐτὴν' ἐκεῖ ἐνεταφιάσθησαν οἱ ὄνειροι, αἱ ἐλπίδες, πᾶσα αὐτῆς ἡ ὑπαρξίς· ἐκεῖ τέλος, τῇ 20 Μαρτίου 1900, καὶ ἡ μήτηρ τῶν τέκνων Ἰωάννου καὶ Σοφίας.

Ἦτο δὲ αὕτη ἡ Ἑλένη Ἀλταμούρα, τὸ γένος Μπούκουρη.

Ε. Κ. ΑΣΩΠΙΟΣ

★ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ★

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΗΡΑΝ ΤΗΣ ΠΕΙΡΑΣ

Ὁ Θεὸς εἶνε ὁ εὐφυνέστερος συγγραφεύς. Ἀφοῦ ἔγραψε τὸν περὶ λόγον — τὸν Ἀδάμ, — συνέθεσε καὶ τὴν ποίησιν — τὴν Εὐάν. Ἡ μάλιστα, ἀφοῦ ἔγραψε τὴν ἐπικὴν ποίησιν, ἡσυχολήθη καὶ εἰς τὴν τραγωδίαν, ἣν ἐξέδωκεν εἰς σχῆμα γυναικείας καρδίας.

Βλέπων ἐνίοτε καλλιτέχνης αἰτίνας μαζὴν μὲ τὸ τάλαρτον τῆς τέχνης ἔχουν καὶ περισσὰ τὰ δῶρα τοῦ κάλλους, ἐσκέφθη τι τέλεια θὰ ἐξωγράφιζαν ἂν ἦτο δυνατόν τὰ ἔχουν ὡς μοῦδ' ἐλο τὸν... ἐαυτὸν των.

Δὲν ἡξέρω διατί ὁσάκις βλέπω χαμμίαν πενθεράν, μοῦ ἔρχεται πάντοτε εἰς τὸν νοῦν μία... αἰτίσις διαζυγίου.

Καὶ ὁ Ἔρως ἔχει τὴν γραμματικὴν του. Ὁ ἔνρει τὸ πνεῦμα, περισπᾷ τὴν καρδίαν, συναίρει τὰς θελήσεις, ἐκθλίβει τὰς ἀναμνήσεις, συμπλέκει τοὺς βραχίονας καὶ ἐνίοτε προσπογράφει τὸ γαμήλιον συμβόλαιον.

ΔΙΚ

★ ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΝ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ★

ΚΑΒΟΒΑΡΒΑΡΟΣ

Α'.



PEMOΣ καὶ ἀπλοὺς διαγράφεται ἐν τῇ κυανῇ διαυγείᾳ μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ Σαλαμίνιας θαλάσσης ὁ κάθος ἐκεῖνος, ὃν ὁ λαὸς καλεῖ ἀκόμη καὶ σήμερον Καβοβάραρον.

Ἡ εὐχρος λέξις, ἣν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα αἱ γενεαὶ παρέδωκαν εἰς τὰς ἐπιγενεμένας ἀπὸ τῆς Ναυμαχίας, ἡ θορυβώδης καὶ γοργὴ ἀντήχησις, ἡ ὁποία δονεῖται ἀπὸ τὴν λαϊκὴν ὀνομασίαν τοῦ Κάθου διὰ μέσου τῶν αἰῶνων μαζὶ μὲ τὸν γοργὸν παφλασμόν τοῦ Σαλαμίνιου κύματος τοῦ θραυμένου ἐπὶ τοῦ Καβοβαρβάρου καὶ τοῦ ὑπεράνω αὐτοῦ στενάζοντος ἀέρος τῆς Σαλαμίνος, ὅστις ἄλλοτε ἔχει πνεύση καὶ ὠθήσῃ τὰς τριήρεις ἐπὶ τοῦ Κάθου, — ὅλη ἡ συμφωνία αὕτη, μὲ φαίνεται ὡς μία παρατεταμένη διὰ μέσου τῶν χρόνων καὶ τῶν γενεῶν ἀντήχησις τῆς συντριβῆς ἐπὶ τοῦ Κάθου τῶν βαρβάρων, τῆς βαρβαρικῆς ἰσχύος, συντριβῆς δαιμονιώδους, ἣν τὸ κύμα καὶ ὁ ἀὴρ ἀντηχεῖ ἐπιμόνως καὶ ἣν ἡ ἡχώ τῆς λαϊκῆς ὀνομασίας, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ἀντιβοᾷ ἀφελῶς εἰς τὴν λέξιν : Καβοβάραρος.

Καὶ ἐνῷ ἡ αἰωνίως ἀλλοιουμένη ὑγρὰ θάλασσα τῆς Σαλαμίνος, ἡ ἐγγλείουσα ἐντὸς τῆς τὴν ἡχώ τῶν συρράξεων, τῶν καταθυθίσεων, τῶν βῶν τοῦ θριάμβου καὶ τῶν βαρβάρων κραυγῶν τῆς πανωλεθρίας, ἀπλοῦται ἀπαθής, ζωηρῶς πηδῶσα καὶ σπεύδουσα νὰ γελάσῃ θορυβωδῶς μὲ τὸν φλοῖσθον τῆς εἰς τὸν Καβοβάραρον, οὗτος τοῦναντίον ἀκίνητος, ἡρεμος καὶ σταθερὸς ζῇ εἰς τὰ ὄνειρα τῶν ὥραιων ἐνδόξων ἀναμνήσεων, τῶν διαυγῶν, ὡς ἡ κυανόλευκος ἀτμοσφαῖρα, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἀπλοῦται, ὡς ἄψυχον σῶμα ἡρώος βωθεῦ ἐντὸς τῆς κυανολεύκου σημαίας κοιμωμένου. Ἀπλοῦται ἐντὸς τῆς θαλάσσης ὁ βραχίονας οὗτος τῆς Σαλαμίνος, εἰς τὸν γρόνον τοῦ ὁποίου συνετρίβη βάρβαρον ναυτικόν, ἀπλοῦται ἡρεμος, ἀπέναντι τῆς εἰς τὸ Ἀττικόν βάθος χανομένης Ἑλευσίνος καὶ ἐγγλείει ὁ ἀθάνατος οὗτος Σαλαμίνιος βρα-

χίων εἰς τὴν ἀγκάλῃν του τὰ σιδηρόφρακτα θωρηκτὰ φρούρια τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, τὰ σιωπηλὰ καὶ ἀκίνητα πλέοντα εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Σαλαμῖνος, τὰ ἐν τῇ μυστικῇ τῶν σιωπῇ, μεταξὺ Ἑλευσίνος καὶ Καθοδάρβαρου, συνεμιλοῦντα μὲ τὴν μυστικὴν Ἑλευσίνιον αὐρὰν, ἥτις μαζὶ μὲ τὴν πνοὴν, ἥτις ὥθησε τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς συνέτριψεν ἐπὶ τοῦ Κάθου, ἐναγκαλίζεται καὶ κυματίζει τὴν φαιδρὰν κυανόλευκον, ἥτις ἀπὸ τῶν θωρηκτῶν χαιρετίζει τὸ πέριξ ἑνδοξον περιβάλλον τοῦ Καθοδάρβαρου.

Β'.

Καθοδάρβαρος !

Τί λέξεις θορυβῶδῶς γοργῇ καὶ εὐχῆος ! Πόσον μὲ τὸν ἤχηρόν τόνον τῆς ὀνεμασίας του ἐκφράζεται ὅχι μόνον ἡ συντριβὴ τῶν βαρβάρων ἐπ' αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν, ἀλλὰ συγχρόνως πόσον παρατείνεται ἡ ἀντήχησις τῶν συντριβῶν διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ τῶν γενεῶν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα παραδιδουσῶν εἰς τοὺς ἐπιγενεσμένους τὴν ζωηρῶς καὶ θορυβῶδῶς σημαίνουσαν τὸ πρᾶγμα ὀνεμασίαν τοῦ Καθοδάρβαρου !

Ὁ Σαλαμίνιος οὗτος βραχίων, τοῦ ὁποῦ καὶ ἡ ἄκρα πυγμὴ καλεῖται Καθοδάρβαρος συνέτριψε μὲν ἄλλοτε ἀπειλητικῶς ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Πέρσας, σήμερον ὅμως ἐκτείνεται συμπαθῆς καὶ γαλανόλευκος, ἐκτείνει τὴν ἄκραν χεῖρα διὰ νὰ σφίξῃ τὴν χεῖρα τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος καὶ ν' ἀποτελέσῃ δεσμὸν ἀδαμάντινον, δεσμὸν ἱστορίας καὶ γλώσσης ἄλυτον, μεταξὺ τῆς ἀρχαίας, τῆς Ἑνετικής καὶ τῆς νεωτέρας ἐλληνικῆς ἱστορίας.

Πόσαι λέξεις ἐκφράζουν μὲ τὸν τόνον καὶ τὸν ἤχον αὐτῶν ὅχι μόνον τὴν ψυχολογίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις πρῶτος τὴν ἐπρόφερε, τὴν δύναμιν τῶν αἰσθημάτων του, τὰς διαθέσεις του, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρον ἱστορικὴν ἐξέλιξιν, ὁλόκληρον κοινωνιολογικὴν παράδοσιν διὰ μέσου τῶν γενεῶν. Ὁ «φλοιοβίζων παφλασμὸς» τοῦ Σαλαμίνιου κύματος τὸ ὁποῖον «φλοιεῖ» τὸν περὶ αὐτὸ ὁ λόγος Κάθον, μὲ μόνον τὴν μουσικὴν τῶν λέξεων σημαίνει τὸ πρᾶγμα, καθὼς καὶ ἡ «βοή» τοῦ «συριζοῦτος» ὑπεράνω τοῦ Κάθου Σαλαμίνιου ἀνέμου μὲ τὸν ἤχον τῶν λέξεων τῆς ἐηλοῦ ὅτι κατὰ θελλῶδες καὶ θορυβῶδες ἠθέλησε νὰ ἐκφράσῃ ὁ πρῶτος Ἕλλην, ὅτε ρεμβάζων πρὸ τοῦ κύματος, ἤκουσε τὸν συριγμὸν τοῦ πνέοντος ἀνέμου καὶ διὰ τῶν ψυχολογικῶν «Νόμων τῆς Μυμῆσεως» ἐξέφρασε πρᾶγμα διὰ τῆς «βοῆς τοῦ σφυρίζοντος» ἀνέμου, τοῦ ὠθεύοντος πρὸ τῶν ποδῶν του τὸ «παφλάζον» κύμα.

Ὅλαι αἱ λέξεις τυγχάνουσιν ἄμεσοι ἐκφράσεις καὶ συνέχειαι τῶν ψυχολογικῶν φαινομένων ἐκφράζουσι διὰ τοῦ ἤχου αὐτῶν, τοῦ τόνου, τῶν ὁλίγων ἢ πολλῶν συλλαβῶν, τῆς γλυκύτητος,

σφοδρότητος, ἀπαλότητος ἢ τραχύτητος αὐτῶν τὰς ἀντιστοιχοῦς ψυχικὰς καταστάσεις, αἷς ἐκφράζει. Ἐὰν δὲ ἡ πρώτη ἐκφρασις τοῦ ἀρχεγόνου ἀνθρώπου ἦτο ἡ χειρωνακία καὶ ἡ μονοσύλλαβος κραυγὴ, βεβαίως καὶ ἡ σφοδρότης ἢ ἡ γλυκύτης τῶν χειρωνακικῶν ἐκφράσεων καὶ τῶν ἐνάρθρων φωνῶν ἦτο ἄμεσος συνέχεια τῶν ψυχολογικῶν καταστάσεων, τὰς ὁποίας ἐξεδήλουν. Διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ τόνου καὶ τοῦ ἤχου μιᾶς γλώσσης συμπεραίνεται τὴν ἀτομικὴν καὶ τὴν ἐθνικὴν ψυχὴν τοῦ ὁμιλοῦντος. Διὰ τοῦτο ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα θὰ ὁμιλεῖτο ὑπὸ τῶν Θεῶν, κατὰ τὸν Κικέρωνα, διότι ἐξεφράζει ψυχικὴν ἁρμονίαν μοναδικήν.

Ἐκτὸς ὅμως τοῦ χρώματος, τοῦ ἤχου καὶ τοῦ τόνου τῶν λέξεων, δι' ὧν καὶ μόνον αὗται πολυάκις ἐκφράζουν τὸ πρᾶγμα, ὑπάρχουν καὶ λέξεις ἐγκλείουσιν ὁλόκληρον ἱστορικὴν ἐξέλιξιν.

Ὁ Ἕλλην π. χ., ὁ εὐγενὴς καὶ πολιτισμένος, βλέπων τὰς ἀγριότητας τῶν ἀπολιτίστων Ἀσιανῶν, ἀκούων τὴν τραχεῖαν γλῶσσαν των, ἐνστικτικῶς προσέφυγεν εἰς τοὺς θορυβώδεστους ἤχους διὰ νὰ τοὺς ὀνομάσῃ. Τὸ «*Bar*» τοῦ ἐφάνη ὥραϊον, τὸ ἐπανέλαβε καὶ ἄμέσως τοὺς ὀνόμασε: «*Βαρβάρους*». Μετὰ τὴν νίκην τῆς Σαλαμῖνος ἡ Ἀκρὰ ἐφ' ἧς συνετρίβη τὸ βαρβαρικὸν ναυτικόν, ἐδεικνύετο ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν ὡς «*Ἀκρὰ βαρβάρων*». Μετὰ τὴν δουλείαν καὶ τὴν κατάντησιν τῶν Ἑνετῶν, τὸ κοινωνιολογικὸν περιβάλλον ἠλλάξε καὶ ἡ ἀλλαγὴ αὕτη ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς γλώσσης καὶ τῶν λέξεων, καὶ ἔκτοτε ὁ ἥρεμος βραχίων τῆς Σαλαμῖνος ἐκαλεῖτο καὶ παρεδίδετο ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ὡς «*Καθοδάρβαρος*». Ἀπέμεινε δὲ ἡ λέξις, διότι εἶνε μεγαλοπρεπής, διότι δι' αὐτοῦ μόνου τοῦ ἤχου αὐτῆς ὑπενθυμίζει τὴν συντριβὴν τῶν βαρβάρων, ἀναλυσμένη δὲ παρουσιάζει ὁλόκληρον ἱστορικὴν ἐξέλιξιν.

Διὰ τοῦτο ὁ Καθοδάρβαρος εἶνε λέξις *ψυχολογικὴ* συγχρόνως καὶ *ἱστορικὴ*, εἶνε ἐν ψυχολογικὸν ἐρείπιον τόσον πολῦτιμον, ὅσον καὶ τμήμα τι ἀρχαίας τριήρους ἢ κιονόκρανον ἀρχαίου ναοῦ. Πρὸ αὐτοῦ διερχόμενος καθ' ἐκάστην βυθίζομαι εἰς σκέψεις τόσον προσφιλεῖς καὶ ἐπιμόνους, ὥστε θὰ μὲ συγχωρήσῃ ὁ ἀναγνώστης τῆς «Πινakoθήκης» ἐὰν τοῦ ἐξέφρασα μερικὰς ἐξ αὐτῶν. Ἐὰν ὁ Lamartine πρὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ Παρθενῶνος ἔλεγεν «ὅτι οὗτος εἶνε τὸ ὠραιότερον ποίημα, γρομμένον μὲ μάρμαρα», διὰ τὰς λέξεις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶνε τὰ ὠραιότερα μάρμαρα τοῦ ὠραιότερου πνευματικοῦ καὶ ψυχικοῦ Ναοῦ, ὅστις ἐδημιουργήθη ποτέ.

Σ. ΖΩΓΡΑΦΙΔΗΣ

~~~~~